

VOJENSKÁ TERMINOLOGIE

Generálmajor ing. Jaromír Jašek, CSc.
podplukovník ing. Břetislav Janík, CSc.

Další článek zaměřujeme na upřesnění a objasnění některých dalších pojmů na základě připomínek a námětů čtenářů, především z oblasti útočných operací.

Uskupení vojsk

je účelně uspořádaná sestava operačního svazu, taktických svazků, útvarů a jednotek různých druhů vojsk k řešení určitého operačního nebo strategického úkolu.

Podle řešených úkolů rozdělujeme uskupení vojsk na útočná, úderná, uskupení pro průlom, obranná nebo protiúderná.

Hlavní uskupení

je účelně uspořádaný celek nejdůležitější a zpravidla i největší části operační (bojové) sestavy vojsk a prostředků, na směru hlavního úderu nebo odporu, určený ke splnění rozhodujícího cíle operace (boje). Rozmísťuje se a působí zpravidla na směru hlavního úderu.

Úsilí vojsk

je požadované vypětí sil a nejučelnější využití prostředků k dosažení nejdůležitějších úkolů v operaci ve vysokém tempu na rozhodujícím směru, pásmu, a v rozhodující době vytvořením nezbytné převahy nad nepřítelem. Na jeho řešení závisí úspěch bojové činnosti.

Soustředění úsilí

je jedním ze základních principů operačního umění a taktiky. Vyžaduje v útočné operaci jednak vytvoření převahy v silách a prostředcích nad nepřítelem na nejdůležitějším směru, na rozhodujícím úseku a v rozhodující době, jednak soustředění na manévr palbou mohutnými palebnými, především jadernými prostředky, rozmístěnými na velkém prostoru.

Úspěch nebo porážka v boji a operaci budou určovány nejen převahou sil a prostředků nad nepřítelem, ale i vysokou rychlostí v činnosti vojsk, v používání jaderných zbraní a rovněž efektivním využíváním času. Působení principu soustředění úsilí se úzce prolíná s principem mobility, ale i aktivity a překvapení. Síla úderu, rychlost a neočekávanost činností jsou charakteristickým rysem principu soustředění úsilí.

Soustředění sil a prostředků

je součástí jednoho ze základních principů ozbrojeného zápasu. Je to dočasně or-

organizované seskupení sil a prostředků v určitém prostoru a času k určitému cíli při plnění operačního (bojového) úkolu.

Vyžaduje rychlé, skryté zasazení hlavních sil proti těm uskupením nebo objektům nepřítele, jejichž zničením, zajetím či rozbitím nebo ovládnutím je spolehlivě dosaženo cíle operační (bojové) činnosti.

Převaha sil

je jednou ze základních podmínek úspěchu v útočné operaci. Je dána zejména poměrem sil a prostředků a morálně politickým faktorem, při kterém daná strana má převahu ve srovnání s protistojící stranou a vytváří podmínky, které zabezpečují splnění stanoveného operačního (bojového) úkolu.

Převahy sil se dosahuje uměním velitelů a štábů, řídít vojska, dovedným a včasným manévrem a použitím všech prostředků ničení, hlavně jaderných zbraní, maximálním využitím jejich účinků, soustředěním sil a prostředků na rozhodujících směrech a dovedným manévrováním těmito silami a prostředky v průběhu operace.

Operační hustota

je střední množství vojsk a bojové techniky v pásmu činnosti operačního svazu, uváděné zpravidla počtem taktických svazků, tanků, děl a minometů, PT prostředků na jeden kilometr fronty.

Dotyk

je vzájemné postavení vlastních a nepřátelských vojsk, zpravidla na maximální dostřel ručních zbraní nebo na dohled.

Pásmo činnosti

je část terénu, vymezená do šířky a hloubky, v níž operační svaz, taktický svazek, plní daný úkol.

Zasazení do sražení

je organizovaný a časově sladěný manévr, rozvinutí a vstup uskupení operačního svazu do sražení v průběhu operace.

Směr útoku

je z hlediska taktických jednotek a útvarů pás terénu, ve kterém ničí protistojícího nepřítele. Je určován zpravidla přímo v terénu orientačními body.

Z hlediska taktických svazků a operačních svazů představuje směr útoku souvislou myšlenou přímkou důležitých terénních objektů do hloubky nepřátelského

uskupení, na které se plánuje, vede nebo se očekává vedení útočné boje a operace. Určuje se zpravidla podle mapy.

Úder

je a) rozhodné a účinné použití sil a prostředků v určitém operačním směru, zaměřené ke zničení protistojícího nepřítele a jeho bojové techniky, b) mohutná ničivá činnost raketového vojska a dělostřelectva, letectva, zejména při použití jaderných zbraní, c) spojení palby a pohybu tankových a motostřeleckých svazků, útvarů a jednotek s cílem dokončit rozdrčení nepřítele bezprostředně v boji na blízké vzdálenosti.

Směr hlavního úderu

je pás terénu, na kterém je soustředěno rozhodující úsilí v operaci, na kterém se vytváří a neustále udržuje převaha sil a prostředků, na němž se vede nebo očekává rozhodující bojová činnost.

Směr hlavního úderu musí zabezpečovat rozdrčení hlavního uskupení nepřítele v nejkratší době.

Druhý úder

je pás terénu, na kterém vedou útočnou činnost vojska menší části sil operačního svazu s cílem vytvořit podmínky k dosažení úspěchu na směru hlavního úderu.

Druhý úder zabezpečuje útok hlavního úderného uskupení vojsk před údery nepřítele do boků, poutá a ničí protistojící síly nepřítele a omezuje jeho možnosti přesunout zálohy na směr hlavního úderu. V průběhu útočné operace může být změněn na směr hlavního úderu.

Úsek průlomu

je přesně vymezený relativně úzký úsek terénu v pásmu činnosti operačního svazu, taktického svazku, určený k průlomu.

Průlom je fáze útočné boje vedeného na vybudovanou obranu nepřítele. Cílem čelního úderu je vytvořit trhlinu v obraně nepřítele a tím vytvořit podmínky pro manévr a činnost vojsk v hloubce nepřátelské obrany. Je zpravidla zahajován mohutnou palebnou přípravou.

Prostor rozvinutí

je vymezené pásmo terénu, ve kterém a) se vojska rozvíjejí ještě před zahájením bojové činnosti (války), b) vojska přecházejí z pochodové nebo předbojové sestavy pro jejich zasažení do sražení (boje).

Prostor zasazení

je vymezená část terénu, kde se operační svaz druhého sledu nebo zálohy zasazují v plánované době do sražení k rozvíjení úspěchu, dosaženého operačními svazy prvního sledu nebo k odražení protiúderu nepřítele.

Prostor zasazení určuje nadřazený velitel při vydávání úkolu pro útok a upřesňuje jej v průběhu operace.

Směr zasazení

je z hlediska terénu a uskupení nepřítele nejvýhodnější myšlená čára k vedení operace ve stanoveném pásmu zasazení.

Vodní překážka

je přírodní nebo umělé přizpůsobení terénu s využitím hladiny (řeka, jezero, záliv, průliv, průplav, kanál, liman, přehrada, rybník atd.), které výrazně působí svou geografickou polohou a vlivem na průběh útočné operace (boje), znemožňuje, znesnadňuje a zpomaluje bojovou činnost a vyžaduje zvláštní opatření.

Hlavními charakteristickými znaky vodní překážky jsou druh, její šířka a hloubka, rychlost a směr proudu, charakter dna a břehů, výška a přikrost břehů a druh jejich porostu.

Přechod vodní překážky

je převedení operačního svazu, taktického svazku, útvaru a jednotky z jednoho břehu vodní překážky na druhý, bez bojové činnosti hlavních sil daného stupně.

Fronta obklíčení

je čára dotyku, vzniklá při dokončení ke svazky kolem nepřátelských vojsk, aby jim zabránily v odchodu a vytvořily podmínky pro jejich zničení nebo zajetí.

Vnitřní fronta obklíčení

je čára dotyku vytvořená za obklíčení nepřátelského uskupení s cílem jeho úplného oddělení od ostatních nepřátelských vojsk.

Současně s vytvářením vnitřní fronty obklíčení začíná zpravidla ničení obklíčeného nepřítele nebo jeho zajetí.

Vnější fronta obklíčení

je čára dotyku, vzniklá při dokončení obklíčení nepřítele, v takové vzdálenosti od vnitřní fronty obklíčení, která vylučuje palebnou součinnost většiny zbraní obklíčeného uskupení s uskupením, které bojuje na vnější frontě a zabraňuje přisunu záloh nepřítele, směřujících k uvolnění obklíčených vojsk.

V soudobých podmínkách se vytváří postupem útočících vojsk do hloubky sestavy nepřítele.

Souběžné pronásledování

je druhem manévru při pronásledování, při kterém pronásledující vojska zpravidla využívají pochodových os souběžných s osami ustupujícího nepřítele.

Cílem souběžného pronásledování je předstihnout nepřítele ve vysokém tempu, vyjít na jeho cesty odchodu, odříznout jeho ústupové cesty, obklíčit ho v součinnosti s vojsky, která pronásledují čelně, a tím vytvořit podmínky ke konečnému zničení nepřítele jadernými zbraněmi a údery letectva.

Čelní pronásledování

je druhem manévru při pronásledování, při kterém pronásledující vojska převážně využívají stejných pochodových os jako ustupující části nepřítele.

Tento druh manévru nemůže vést k rozhodujícímu úspěchu, protože při něm jen zdržujeme odchod nepřítele, zabraňujeme jeho vyvedení z boje a vytváříme podmínky k proniknutí do boků odcházejících jeho uskupení vlastními souběžně pronásledujícími vojskům.

Kombinované pronásledování

je nejúčelnějším a nejčastějším druhem manévru při pronásledování, při němž zpravidla část vojsk plní úkoly čelního pronásledování a hlavní síly, zvláště tanková uskupení, pronásledují souběžně.